

Datum van inontvangstneming : 14/03/2016

Zaak C-79/16

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

10 februari 2016

Verwijzende rechter:

Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazio (Italië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

16 december 2015

Verzoekende partij:

Cesare Serinelli e.a.

Verwerende partijen:

Presidenza del Consiglio dei Ministri

Presidenza del Consiglio dei Ministri - Dipartimento della Protezione Civile

Commissario Delegato Per Fronteggiare il Rischio Fitosanitario alla Diffusione della Xylella nel Territorio della Regione Puglia

Ministero delle Politiche Agricole Alimentari e Forestali

Regione Puglia

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Beroep tot nietigverklaring, met voorafgaande opschorting van uitvoering, van verschillende administratieve handelingen van 1 oktober 2015, die verzoekers de verplichting oplegden om preventieve maatregelen te nemen tegen Xylella fastidiosa, alsook van de maatregelen van de regionale overheid van Apulië en de afgevaardigde commissaris, gesteld tegen de verspreiding op het grondgebied van de regio Apulië van de bacterie van de quarantaineziekte Xylella fastidiosa (Well

en Raju), die allemaal verband houden met uitvoeringsbesluit 2015/789/EU, dat is gebaseerd op richtlijn 2000/29/EG van de Raad betreffende de beschermende maatregelen tegen het binnenbrengen en de verspreiding in de Gemeenschap van voor planten en voor plantaardige producten schadelijke organismen.

Voorwerp en rechtsgrondslag van het prejudiciële verzoek

Uitlegging van en uitspraak over, in de zin van artikel 267 VWEU, de geldigheid van de handelingen van instellingen van de Unie, in het bijzonder onderzoek van de geldigheid van artikel 6 van uitvoeringsbesluit 2015/789 van de Commissie (omgezet in Italiaans recht bij artikel 8 van ministerieel besluit nr. 2810 van 19 juni 2015) in het licht van wat is bepaald in richtlijn 2000/29 en verschillende algemene beginselen van het Unierecht.

Prejudiciële vragen

1) Staan de artikelen 11, lid 3, 13 quater, lid 7, 16, leden 1, 2, 3 en 5, van richtlijn 2000/29/EG, zoals aangevuld en gewijzigd, en de beginselen van evenredigheid, logica en redelijkheid in de weg aan de toepassing van artikel 6, leden 2 en 4, van uitvoeringsbesluit 2015/789/EU van de Europese Commissie, omgezet in Italiaans recht bij artikel 8, leden 2 en 4, van het besluit van de minister van landbouw-, voedsel- en bosbeleid, voor zover het de onmiddellijke verwijdering oplegt, van de waardplanten, los van hun gezondheidstoestand, binnen een straal van 100 meter rond de planten die zijn getest en waarvan werd vastgesteld dat zij zijn besmet met bedoeld organisme, en dat bepaalt dat de lidstaat, vóór de verwijdering van de in lid 2 vermelde planten, geschikte fytosanitaire behandelingen moet uitvoeren tegen de vectoren van bedoeld organisme en tegen de planten die als waardplanten voor de vectoren kunnen fungeren, waaronder, indien van toepassing, de verwijdering van planten?

2) Staat artikel 16, lid 1, van richtlijn 2000/29/EG, zoals aangevuld en gewijzigd, met de bewoording „alle noodzakelijke maatregelen om de schadelijke organismen uit te roeien of, indien dat niet mogelijk is, in te dijken”, in de weg aan de toepassing van artikel 6, lid 2, van besluit 2015/789/EU van de Europese Commissie, omgezet in Italiaans recht bij artikel 8, lid 2, van het besluit van de minister van landbouw-, voedsel- en bosbeleid, voor zover het de onmiddellijke verwijdering oplegt van de waardplanten, los van hun gezondheidstoestand, binnen een straal van 100 meter rond de planten die zijn getest en waarvan werd vastgesteld dat zij zijn besmet met bedoeld organisme?

3) Staan artikel 16, leden 1, 2, 3 en 5 van richtlijn 2000/29/EG en de beginselen van evenredigheid, logica en goede rechtsgang, in de weg aan een uitlegging van artikel 6, leden 2 en 4, van uitvoeringsbesluit 2015/789/EU van de Europese Commissie, omgezet in Italiaans recht bij artikel 8, leden 2 en 4, van het besluit van de minister van landbouw-, voedsel- en bosbeleid, in de zin dat de

uitroeingsmaatregel, waarvan sprake in lid 2, kan worden opgelegd vóór, en onafhankelijk van, de preventieve toepassing, zoals voorzien in voornoemd artikel 6, leden 3 en 4?

4) Staan de beginselen van voorzorg, geschiktheid en evenredigheid in de weg aan de toepassing van artikel 6, leden 2, 3 en 4, van uitvoeringsbesluit 2015/789/EU van de Europese Commissie, omgezet in Italiaans recht bij artikel 8, leden 2 en 4, van het besluit van de minister van landbouw-, voedsel- en bosbeleid, door maatregelen tot uitroeiing van de waardplanten op te leggen, binnen een straal van 100 meter rond de planten waarvan werd vastgesteld dat zij zijn besmet met het organisme „*Xylella fastidiosa* (Wells et al.)”, zonder wetenschappelijke onderbouwing die met zekerheid aantoonst dat er een causaal verband is tussen de aanwezigheid van het organisme en de verdorring van de besmette planten?

5) Staan artikel 296, lid 2, WEU en artikel 41 van het Handvest van Nice, in de weg aan de toepassing van artikel 6, leden 2 en 4, van uitvoeringsbesluit 2015/789/EU van de Europese Commissie, voor zover het voorziet in de onmiddellijke verwijdering van de waardplanten, los van hun gezondheidstoestand, binnen een straal van 100 meter rond de planten die zijn getest en waarvan werd vastgesteld dat zij besmet zijn met bedoeld organisme?

6) Staan de beginselen van geschiktheid en evenredigheid in de weg aan de toepassing van uitvoeringsbesluit 2015/789/EU van de Europese Commissie, omgezet in Italiaans recht door het besluit van de minister van landbouw-, voedsel- en bosbeleid, dat voorziet in maatregelen tot verwijdering van waardplanten, ongeacht hun gezondheidstoestand, planten waarvan bekend is dat zij zijn besmet met bedoeld organisme en planten die symptomen vertonen die op besmetting met het organisme „*Xylella fastidiosa* (Wells et al.)” kunnen wijzen of, die vermoedelijk door dat organisme zijn besmet, zonder te voorzien in enige vorm van vergoeding voor de eigenaars die niet schuldig zijn aan de verspreiding van het nader omschreven organisme?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Artikel 5 VWEU (evenredigheidsbeginsel)

Artikel 191 VWEU (voorzorgsbeginsel)

Artikel 296, lid 2, VWEU en artikel 14 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (motiveringsplicht)

De overwegingen 11 en 37, de artikelen 1, lid 2, 11, lid 3, 13 quater, lid 7, 16, leden 1 en 5, 22, 23, lid 2, en Bijlage IV, Deel A, Rubriek I, punten 17, 20, 23.1 en 37 van richtlijn 2000/29/EG van de Raad van 8 mei 2000 betreffende de beschermende maatregelen tegen het binnenbrengen en de verspreiding in de

Gemeenschap van voor planten en voor plantaardige producten schadelijke organismen.

De artikelen 1 (Definities), 4 (Instelling van afgebakende gebieden), 6 (Uitroeiingsmaatregelen), 7 (Inperkingsmaatregelen), 19 (Naleving) van uitvoeringsbesluit (EU) 2015/789 betreffende maatregelen om het binnenbrengen en de verspreiding in de Unie van *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) te voorkomen.

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Artikel 8, leden 2 en 4, van besluit nr. 2180 van de minister van landbouw-, voedsel- en bosbeleid, van 19 juni 2015, houdende spoedmaatregelen voor de preventie, de inperking en de uitroeiing van *Xylella fastidiosa* (Well en Raju) op het grondgebied van de Italiaanse Republiek, die in wezen met een reeks omzettingsmaatregelen, de artikelen 4, 6 en 7 van besluit (EU) 2015/789 overneemt.

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Het verschijnsel dat Complex van het snelle afvallen van de olijf (Co.Sn.Af.) wordt genoemd, is een ziekteverschijnsel dat sinds 2013 de olijfgaarden van het zuiden van Apulië treft. Volgens de verrichte onderzoeken wordt het veroorzaakt door een geheel van verschillende parasieten die bijdragen tot de verdorring van de olijfbomen. *Xylella fastidiosa* is meer bepaald een bacterie die slechts waarschijnlijk het verschijnsel veroorzaakt, en die op de lijst van schadelijke organismen die niet mogen worden binnengebracht of verspreid in de Europese Unie (Bijlage I AI van richtlijn 2000/29/EG van de Raad) is geplaatst. Door het gevaar dat zij voor talrijke gekweekte of in het wild groeiende plantensoorten betekent, is het risico op de verspreiding ervan groot.
- 2 Daarom is op basis van richtlijn 2000/29, uitvoeringsbesluit 2015/798 genomen, dat uitdrukkelijk het vorige besluit 2014/497/EU vervangt en nieuwe, strengere maatregelen oplegt.
- 3 De artikelen 6, 8 en 9 van het op 19 juni 2015 door de minister van landbouw-, voedsel- en bosbeleid, genomen voornoemde ministerieel besluit nr. 2180 van 19 juni 2015 hernamen in wezen, met een reeks van uitvoeringsmaatregelen, wat is bepaald in de artikelen 4, 6 en 7 van uitvoeringsbesluit 2015/789, zoals de uitroeiingsmaatregelen, terwijl het besluit, meer bepaald in artikel 8 (Uitroeiingsmaatregelen), leden 2 en 4, de overeenkomstige leden van artikel 6 van het voornoemde [uitvoerings]besluit omzette.
- 4 Verzoekers zijn allemaal eigenaars van landbouwgronden die zich in de regio Apulië bevinden, in de gemeente Torchiarolo, en waarop zich enkele met de bacterie *Xylella fastidiosa* besmette olijfbomen bevinden.

- 5 Zoals verzoekers uiteenzetten, hebben zij tussen 3 en 4 oktober 2015 de mededeling ontvangen van de maatregelen van de regionale overheid van Apulië en de afgevaardigde commissaris, gesteld tegen de verspreiding van de bacterie van de quarantaineziekte *Xylella fastidiosa* op het grondgebied van de regio Apulië, en die de verwijdering oplegden van de met *Xylella fastidiosa* besmette olijfbomen die zich op hun gronden bevinden, alsook van alle waardplanten die zich binnen een straal van 100 meter van de besmette plant bevinden. Voor elke besmette plant zouden 3 hectaren van olijfboomplanten, andere fruitbomen en hoogstamplanten worden vernietigd; rekening houdende met het feit dat in de gemeente Torchiarolo ongeveer 40 besmette planten zijn gevonden, zouden 120 hectaren olijfboomgaarden en fruitgaarden worden vernietigd. Bij niet-naleving zouden er nog bijkomende schade zijn geweest in de vorm van de uitroeingskosten van de regionale dienst voor water- en bosbeheer (ARIF) ten laste van de eigenaars en de toepassing van een bestuursrechtelijke straf.
- 6 Verzoekers hebben een beroep ingesteld tegen de bestuurlijke en regionale overheid, verweersters in het hoofdgeding, teneinde de nietigverklaring en voorlopige opschorting van uitvoering van voornoemde handelingen te verkrijgen.
- 7 Met het besluit in eerste aanleg van 6 november 2015 en de voorlopige beschikking van 18 november 2015 is de opschorting van uitvoering uitgesproken van de bestreden handelingen, voor zover zij de uitroeiing van alle „waard”-planten opleggen binnen een straal van 100 meter rond de besmette planten, ongeacht hun gezondheidstoestand.
- 8 Met het oog op de behandeling van de zaak op de openbare terechtzitting van 16 december 2015, hebben verzoekers aangevoerd dat de bestreden nationale en regionale handelingen waren gebaseerd op het aangehaalde uitvoeringsbesluit 789/2015, en dat besluit is in schending en/of onjuiste toepassing van het Unierecht genomen, en dat om verschillende redenen; zij voeren de daaruit voortvloeiende onwettigheid van de bestreden handelingen aan, in het licht van de onwettigheid van het uitvoeringsbesluit dat er de basis voor vormt. Daarom vroegen zij dat het Hof van Justitie van de Europese Unie in een prejudiciële beslissing zou oordelen over de wettigheid van artikel 6 van besluit 789/2015, omgezet in het Italiaanse recht bij artikel 8 van het ministerieel besluit van 19 juni 2015.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 9 Verzoekers vechten de nationale handelingen aan en betwisten de geldigheid van het voornoemde besluit 789/2015, voor zover het de logische rechtsgrond vormt voor de nationale bepaling. Het is in schending en/of in onjuiste toepassing van het Unierecht genomen, en dat om verschillende redenen. Verzoekers zetten de daaruit voortvloeiende onwettigheid van de bestreden handelingen uiteen, in het licht van de onwettigheid van het uitvoeringsbesluit dat er de basis voor vormt.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 10 De verwijzende rechter stelt dat er in richtlijn 2000/29 geen sprake is van bepalingen die de uitroeiing opleggen van „gezonde” planten die aanwezig zijn binnen een bepaalde straal van een of meer planten waarvan is vastgesteld dat zij „besmet” zijn, zonder voorafgaand geschikte wetenschappelijke onderzoeken te voeren, die aantonen dat een dergelijke maatregel als enige geschikt is om de verspreiding van schadelijke organismen te vermijden, aangezien de hele richtlijn 2000/29 strekt tot de bescherming van de nog niet besmette organismen en niet tot hun vernietiging/verwijdering, ook louter preventief om een mogelijke verspreiding van een als pathogeen erkend en geklasseerd organisme te vermijden.
- 11 In de regeling van de bepalingen van richtlijn 2000/29 kunnen aldus planten worden uitgeroeid of verwijderd, waarvan is gebleken, nadat zij zijn getest, dat zij zijn besmet, of minstens objectieve en merkbare symptomen vertonen die doen vermoeden dat zij besmet kunnen zijn. Het betrokken uitvoeringsbesluit legt evenwel de verplichting op tot verwijdering van de planten zonder besmetting en symptomen of redelijke verdenking van besmetting, die zich bevinden binnen een straal van 100 meter van zelfs maar één besmette plant.
- 12 De verwijzende rechter herinnert eraan dat een uitvoeringsbesluit van de Europese Commissie enkel maatregelen met gedetailleerde regelingen mag treffen, ter uitvoering van de bestaande algemene voorschriften van de basishandeling, en geen maatregelen die verder gaan dan het soort maatregel voorzien in de basishandeling, en de uitvoeringsbesluiten mogen niet strijdig zijn met de basishandeling die zij moeten uitvoeren (zie arresten van het Hof van 15 oktober 2014, zaak C-65/13, Parlement/Commissie, punten 44-45; 18 maart 2014, zaak C-427/12, Commissie/Parlement en Raad, punten 33-39, 49 en 52).
- 13 De verwijzende rechter merkt vervolgens op dat richtlijn 2000/29 het nemen van maatregelen, die ertoe strekken de verspreiding van het pathogene organisme te bestrijden, onderwerpt aan resultaten van wetenschappelijk onderzoek die zekerheid en niet enkel waarschijnlijk opleveren. In de onderhavige zaak is er echter geen wetenschappelijke zekerheid aangaande het mogelijke pathogene karakter van de bacterie *Xylella* voor de waardplanten, en evenmin aangaande het oorzakelijk verband tussen de bacterie en de snelle verdorring van de olijfboom.
- 14 Er zijn immers adviezen van de Europese Autoriteit voor Voedselveiligheid (EFSA) van 6 januari 2015 en 17 april 2015, en een laatste daaropvolgende van 2 september 2015, die aantonen dat er geen vaststaande wetenschappelijke gegevens zijn over de causale band tussen de pathogene bacterie *Xylella* en de snelle verdorring van de olijfboom, die doen besluiten dat de verwijdering van „besmette” planten werkelijk nuttig is om de besmetting in te dijken, en evenmin dat de verwijdering van „gezonde” planten binnen een straal van 100 meter van een of meer „besmette” planten, evenzo geschikt is voor dat doel.

- 15 In het licht van een standpunt van de EFSA, dat twijfels uitdrukt, zelfs aangaande de uitroeiing van de besmette planten, moest de Europese Commissie redelijkerwijze afzien van het nemen van zwaardere en strengere maatregelen.
- 16 De verwijzende rechter merkt bovendien op dat uitvoeringsbesluit 2015/789 geen verwijzingen bevat naar wetenschappelijke gronden ter ondersteuning van de genomen maatregelen, die ook voor „gezonde” planten binnen een straal van 100 meter van de „besmette” planten voorzien in de besproeiing met plantengeneesmiddelen – dus in grote gebieden waar geen besmetting is – zonder duidelijk en zeker en relatief „standaard”-onderzoek, betreffende de mogelijke en voorzienbare zware gevolgen voor het evenwicht van het betrokken ecosysteem, de integriteit van het landschap, de economische activiteit, de grondwaterlagen en de hele landbouw- en voedselketen, en de gevolgen voor de volksgezondheid en voor het hele betrokken gebied.
- 17 Er zijn dus geen objectieve en vaststaande elementen voorhanden die erop wijzen dat net een straal 100 meter – en niet een andere, kleinere straal – de oppervlakte is die noodzakelijk en voldoende is om de doelstellingen te bereiken die de Commissie nastreeft, en dus een nuttige maatregel is, in de zin zoals bepaald in uitvoeringsbesluit 789/2015, en bijgevolg, artikel 8, leden 2 en 4, van het ministerieel besluit van 19 juni 2015.
- 18 Bovendien blijkt niet voldoende duidelijk, waardoor er dubbelzinnigheid en tegenstrijdigheid ontstaat, wat de orde van opvolging en de juiste toepassing is van de maatregelen zoals voorzien in artikel 6, leden 2 en 4, van het voornoemde besluit, en in artikel 8, leden 2 en 4 van het aangehaalde ministerieel besluit, waarop enkele van de bestreden handelingen zijn gebaseerd. Er blijkt immers niet duidelijk hoe de verplichting tot verwijdering van artikel 6, lid 2, van het besluit onmiddellijk en onvoorwaardelijk kan zijn, terwijl die van lid 4 uitgesteld en voorwaardelijk lijkt.
- 19 De uiteengezette overwegingen wijzen ook op een mogelijke strijdigheid van de maatregel tot verwijdering van de niet-besmette waardplanten binnen een straal van 100 meter rond een besmette plant, met het Europese evenredigheidsbeginsel. Volgens vaste rechtspraak vereist het evenredigheidsbeginsel, dat deel uitmaakt van de algemene Unierechtelijke beginselen, dat de handelingen van de instellingen niet verder gaan dan wat geschikt en noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de rechtmatige doelstellingen, die met de betrokken regeling worden nagestreefd, met dien verstande dat, wanneer een keuze tussen meerdere geschikte maatregelen mogelijk is, die maatregel moet worden gekozen die de minste belasting met zich brengt, en dat de veroorzaakte nadelen niet onevenredig mogen zijn aan de nagestreefte doelstellingen (arresten van het Hof van 8 juli 2010, Afton Chemical, C-343/09, punt 45 en aldaar aangehaalde rechtspraak; 21 juli 2011, zaak C-2/10, Azienda Agro-Zootecnica Franchini, punt 73; van het Gerecht van 26 september 2014, zaak T-614/13, Romonta GmbH/Commissie, punt 62).

- 20 Dit beginsel houdt in de eerste plaats in dat moet worden nagegaan of de maatregel geschikt is om daadwerkelijk het beoogde doel te bereiken (in de onderhavige zaak, een einde maken aan de verspreiding van de besmetting met de „*Xylella fastidiosa*”). In de tweede plaats moet worden nagegaan of de maatregel niet alleen geschikt, maar ook noodzakelijk en evenredig is, in die zin dat tussen de maatregelen die ter beschikking staan om het doel te bereiken, de maatregel moet worden gekozen die het minst belastend, het minst streng en het minst nadelig is. Daarom eist de rechtspraak dat wordt „nagegaan of de in dit verband aangewende middelen niet verder gaan dan nodig is om het rechtmatige doel te bereiken. Met andere woorden, nagegaan dient te worden of dit doel niet kan worden bereikt met maatregelen die [...] minder beperken” (arrest van het Hof van 3 maart 2011, zaak nr. C-161/09, *Kakavetsos-Fragkopoulos AE Epexergasias kai Emporias Stafidas*, punt 39).
- 21 Het evenredigheidsbeginsel vereist dus dat de Commissie alle mogelijke alternatieve maatregelen zou hebben voorgesteld, om vervolgens hiertussen een gemotiveerde keuze te maken, die geschikt is om het doel te bereiken met de minste nadelen, vooral ook omdat er fundamentele waarden op het spel staan (zoals de volksgezondheid, het milieu, het landschap). Uitvoeringsbesluit 2015/789/EU, vermeldt in zijn motivering evenwel geen enkel alternatief voor de radicale maatregel die het in artikel 6, lid 2, onder a), voorziet.
- 22 De maatregel waarover de verwijzende rechter moet oordelen is ook strijdig met het voorzorgsbeginsel uit de artikelen 11 en 191 VWEU. Dat laatste artikel voorziet in lid 3 dat de Unie bij het bepalen van haar beleid op milieugebied rekening houdt met: de beschikbare wetenschappelijke en technische gegevens, de milieuomstandigheden in de onderscheiden regio's van de Unie, de voordelen en lasten die kunnen voortvloeien uit optreden, onderscheidenlijk niet-optreden, de economische en sociale ontwikkeling van de Unie als geheel en de evenwichtige ontwikkeling van haar regio's.
- 23 Voordat de Commissie de lidstaat heeft verplicht een precieze, gedetailleerde maatregel te nemen, zonder beoordelingsmarge, heeft zij geen allesomvattende beoordeling van de aangeduide maatregelen gemaakt, en heeft zij ook niet aan de lidstaat gevraagd dit te doen. Het ontbreekt de grond van het uitvoeringsbesluit nochtans aan verwijzingen naar wetenschappelijke gegevens die zekerheid bieden en die geschikt zijn om de keuzes van de Commissie te ondersteunen, maar het ontbreekt ook aan „een evaluatie van het risico en de potentiële gevolgen van niet-handelen” (zie in die zin de mededeling van de Commissie over het voorzorgsbeginsel [COM(2000) 1 definitief van 2 februari 2000]).
- 24 Het uitvoeringsbesluit is ook niet-afdoende gemotiveerd doordat het geen enkele indicatie bevat van de door de Commissie uitgevoerde beoordeling van de nodige evenredigheid tussen de opgelegde maatregelen en de gevolgen op vlak van het milieu, het landschap, op economisch en sociaal vlak, op cultureel vlak, die dergelijke maatregelen op het grondgebied zouden hebben gehad, vooral wanneer

rekening wordt gehouden met de voortdurende onzekerheid op wetenschappelijk vlak, over de exacte verhouding tussen de „*Xylella fastidiosa*” en het verschijnsel van de snelle verdorring van de olijfbom.

- 25 De ontoereikende motivering is in strijd met artikel 296, lid 2, VWEU en artikel 41 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, waardoor de betrokken handeling volgens de vaste gemeenschapsrechtspraak onwettig is.
- 26 De verwijzende rechter is dan ook van oordeel dat, aangezien nationale handeling worden aangevochten met een beroep waarin ook de geldigheid van een EU-handeling ter discussie wordt gesteld – voor zover zij de logische juridische grondslag vormt voor de nationale bepaling – het Hof van Justitie van de Europese Unie, dat hiervoor exclusief is bevoegd, gevraagd moet worden zich in een prejudiciële beslissing uit te spreken over de geldigheid van het voornoemde besluit van de Commissie.
- 27 Volgens de verwijzende rechter zijn de gerezen prejudiciële vragen, in overeenstemming met de door het Hof uiteengezette parameters: vragen om uitlegging van het gemeenschapsrecht; relevant voor de beslissing van de rechter; die niet geheel identiek zijn aan andere, al door het Hof van Justitie beantwoorde vragen; waarbij de juiste toepassing van het gemeenschapsrecht niet zo evident kan zijn, dat redelijkerwijze geen twijfel kan bestaan omtrent de wijze waarop de gestelde vraag moet worden beantwoord.
- 28 Om deze redenen verzoekt de verwijzende rechter het Hof van Justitie om een prejudiciële beslissing over de hierboven vermelde vragen, krachtens artikel 267 VWEU en artikel 105, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof.